

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐντ. Ἐπιμελητοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
Θεολογική προσέγγιση

Ἀνάτυπον
Ἐκ τοῦ περιοδικοῦ
«Ἐ κ λ ο γ ῆ»
Αὐγούστου 1980, τ. 52

ΑΘΗΝΑΙ
1980

Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση του παιδιού Θεολογική προσέγγιση

του Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου*

Ἡ εἰσήγηση πού ἀκολουθεῖ ἐγίνε στὰ πλαίσια μιᾶς ἐλεύθερης συζητήσεως μὲ θέμα τῆ «Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση τοῦ παιδιοῦ». Τὴ συζήτηση ὠργάνωσε στὸ νέο ἀμφιθέατρο τῆς Ἱατρικῆς στὸ Γουδί ἡ Χριστιανοσοσιαλιστικὴ Σπουδαστικὴ Κίνηση στὶς 5 Ἀπριλίου 1979. Στὴ συζήτηση αὐτὴ πῆραν ἐπίσης μέρος ἕνας παιδαγωγός, ἕνας ψυχίατρος, ἕνας παιδίατρος, ἕνας κοινωνιολόγος. Τὸ κείμενο πού δημοσιεύουμε, ὅπως εἶναι φυσικό, κρατᾶει πολλὰ στοιχεῖα τοῦ προφορικοῦ λόγου. Προσθέτουμε ὁμως στὸ τέλος μερικὲς σημειώσεις γιὰ περισσότερη βοήθεια τοῦ ἀναγνώστη. Ἡ εἰσήγηση περιορίστηκε στὶς βασικὲς προϋποθέσεις μιᾶς ὀρθόδοξης ἀγωγῆς τῶν φύλων.

1. Ἐκκλησιολογικὴ προοπτικὴ στὴ ζωὴ τῶν φύλων

Σὲ μιὰ θεολογικὴ προσέγγιση τῆς σεξουαλικῆς διαπαιδαγώγησος τοῦ παιδιοῦ εἶναι χρήσιμο νὰ ὑπενθυμίσουμε τὶς θέσεις τῆς Ἐκκλησίας γιὰ τὴ σεξουαλικὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Τὰ φύλα, ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναίκα, εἶναι κάτι τὸ δεδομένο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Θεό. Θὰ τὴν ὀνόμαζα ἀνθρωπολογικὴ σταθερὰ αὐτὴ τὴ διαίρεση τοῦ ἀνθρώπου σὲ δύο φύλα καθὼς καὶ τὴν ὁρμὴ γιὰ ἔνωση τῶν δύο σὲ ἕνα, γιὰ νὰ ἀποτελέσουν «σάρκα μία». Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι αὐτὴ ἡ διαφοροποίησις ἀνήκει στὰ «καλὰ λίαν» τῆς Δημιουργίας καὶ στόχος τῆς εἶναι ἡ εὐδαιμονία καὶ ἡ διαδοχὴ τοῦ γένους τῶν

ἀνθρώπων («ἀυξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε», «ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθόν» Γεν. α' 28 καὶ β' 18).

Ἡ διαταραχὴ ὁμως, στὴν αὐγὴ τῆς ἀνθρωπότητος, τῶν σχέσεων τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ Θεό, βλέπουμε σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίληψη τῆς Ἀγίας Γραφῆς νὰ ἐπιφέρει μιὰ ἀλυσωτὴ σειρά διαταραχῶν στὶς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ φύση ἀλλὰ καὶ

* Ὁ Ἀλέξανδρος Σταυρόπουλος εἶναι ἐντεταλμένος ἐπιμελητὴς ποιμαντικῆς ψυχολογίας στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρίας Ἐθνογενετικῆς καὶ Γενετικῆς τοῦ Ἀνθρώπου.

τῶν φύλων μεταξύ τους. Ἀφήνεται νὰ διαφανεῖ στή διήγηση τοῦ τρίτου κεφαλαίου τῆς Γενέσεως, στίχος 16, μιὰ ἀνταγωνιστικότητα ἀνάμεσα στὰ δύο φύλα κι ὅτι ἡ ἐνότητά τους διασπᾶται: «καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου καὶ αὐτὸς σου κυριεύσει».

Παρ' ὅλη ὅμως αὐτὴ τὴν ἐκδραση, ἡ σχέση ἀνάμεσα στὸν ἄνδρα καὶ τὴ γυναίκα, καὶ πῶς συγκεκριμένα ἡ σχέση τῶν δύο φύλων μέσα στὸ γάμο, συνιστᾷ τὴν πῶς δυναμικὴ εἰκόνα γιὰ νὰ συμβολίσει τὴν σχέση τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἀνθρωπότητα, μὲ τὸν ἐκλεκτὸ λαὸ Του. Ἄν στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ἡ προσφιλεῖς αὐτὴ εἰκόνα χρησιμοποιεῖται γιὰ τὸ σκοπὸ πὸς μὴ λίσ ἀναφέραμε, στὴν Καινὴ Διαθήκη βλέπουμε νὰ γίνεται ἀντιστροφή τοῦ σχήματος κι ἡ σχέση τῆς βαθεῖας ἐνότητας, πὸς ὑπάρχει ἢ εἶναι δυνατὸ νὰ ὑπάρξει ἀνάμεσα σ' ἓναν ἄνδρα καὶ σὲ μιὰ γυναῖκα, νὰ βρῖσκει τὴν ἔσχατη ἀναφορὰ τῆς στὴν σχέση πὸς ὁ Χριστὸς ἐγκαθιστᾷ μὲ τὴν Ἐκκλησία, τὴν καινὴ ἀνθρωπότητα. Οἱ δύο αὐτὲς ἐνότητες Ἄνδρας - Γυναίκα, Χριστὸς - Ἐκκλησία περιχωροῦν ἡ μιὰ τὴν ἄλλη. Τὸ μυστήριον τῆς ἐνώσεως τοῦ ἄνδρα μὲ τὴν γυναίκα προσβλέπει στὸ μέγα μυστήριον τῆς ἐνώσεως Χριστοῦ - Ἐκκλησίας καὶ γίνεται κι αὐτὸ μέγα μυστήριον καὶ μυστικὸ (καὶ ἄνιγμα) καὶ χαρακτηρίζεται στὴν ὀρθόδοξη παράδοση «μυστήριον ἀγάπης». Ζώντας μέσα σ' αὐτὸ τὸ μυστήριον ἀγάπης, τὸ γάμο, ὁ ἄνδρας κι ἡ γυναίκα καλοῦνται νὰ ἀνοίχουν σ τ ῖ ς δ ι α σ τ ᾶ σ ε ι ς τ ῆ ς Ἐ κ κ λ η

σ ί α ς καὶ ν ᾶ ο ἰ κ ο δ ο μ ῆ σ ο υ ν μ α ζ ῖ τ ῆ μ ι κ ρ ῆ τ ο υ ς ἔ κ κ λ η σ ί α. Ἡ ἔγνοια τῆς μικρῆς ἐκκλησίας εἶναι τὸ δεύτερο γνῶρισμα πὸς χαρακτηρίζει τὴν οἰκογένεια στὴν ὀρθόδοξη παράδοση¹.

Ὅταν λέω ὅμως διαστάσεις δὲν ἐνοῶ τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ χαρακτηριστικὰ πὸς ἡ Ἐκκλησία ὀρίζει ἀπλὰ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τῆς στὸ σύμβολο τῆς πίστεως. «Πιστεύω — λέμε — ... εἰς μίαν, ἁγίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν». Οἱ διαστάσεις τῆς Ἐκκλησίας δηλ. ἡ ἐνότητα, ἡ ἀγιότητα, ἡ καθολικότητα καὶ ἡ ἀποστολικότητα γίνονται τὰ ἀνοίγματα τῆς μικρῆς ἐκκλησίας μὲ στόχους τῆς τῆς βαθεῖας ἐνότητας τοῦ ἄνδρα μὲ τὴν γυναίκα, τὸ στενὸ σύνδεσμο τοῦ ζευγαριοῦ μὲ τὸ Θεὸ (ἀγιότητα), τὸ σύνδεσμο τοῦ μὲ ὅλα τὰ ἄλλα ζευγάρια (καθολικότητα) καὶ τὴν ἐξοδὸ τοῦ στὸν κόσμον δημιουργώντας παιδιὰ καὶ ἄλλα ἔργα ἀγάπης, ἀξιοποιώντας ἔτσι κι ὄχι κρύβοντας τὸ τάλαντο τῆς ἀγάπης πὸς διαθέτουν. Αὐτὸ ὅμως τὸ «ἄνοιγμα» - ἐπίτευγμα δὲν εἶναι κάτι πὸς ἐπιτυγχάνεται σὲ μιὰ στιγμή καὶ μόνον, κάτι πὸς συντελεῖται αὐτόματα μὲ τὴν ἀνάγνωση μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, καὶ οὔτε ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὶς διαθέσεις τῶν ἰδίων. Εἶναι ἓνα πρόγραμμα ζωῆς μακροπρόθεσμο, πὸς τὸ τέλος δὲν τελειώνει ποτὲ καὶ πουθενὰ καὶ πὸς ἡ ἀρχὴ τοῦ πρέπει νὰ ἔχει ἀρχίσει πολὺ πρὶν ἀπὸ τὸ σημεῖο πὸς πιστεύεται ὅτι ἀρχίζει. «Μέγας γὰρ ἀγὼν γάμος ἀνθρώπων». Μεγάλος ἀγὼνας ὁ γάμος γιὰ τὸν ἄνθρωπο, ἔλεγον καὶ οἱ ἀρχαῖοι.

2. «Ἀληθεύοντες ἐν ἀγάπῃ»...

Μὲ τὶς λίγες αὐτὲς σκέψεις, πὸς ὀπως πιστεύω, ἔστω καὶ ἐπιγραμματικά, ἀποδίδουν ἐπαρκῶς τὴν ἀντίληψη τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας γιὰ τὴ σεξουαλικὴ ζωὴ καὶ τὴν πλήρη καταξίωσή τῆς σὲ μιὰ ἀγαπητικὴ σχέση μέσα στὸ γάμο, καθορίσαμε κατὰ κάποιον γενικὸ τρόπο τοὺς

μ α κ ρ ο - σ τ ὶ χ ο υ ς μ ι ᾶ ς σεξουαλικῆς διαπαιδαγωγήσεως στὸ χῶρο τῆς

1. Βλ. Ἄλ. Μ. Σταυροπούλου, «Μυστήριον ἀγάπης - ἐκκλησία μικρά: ὁ γάμος εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν», περ. Κ ο ι ν ω ν ἰ α 18, Μάρτ. - Ἀπρ. 1975, 2 : 112 - 119.

Ἐκκλησίας. Γιατί σκοπὸς τῆς Ἐκκλησίας στὴν περιοχὴ ζωῆς ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ πρέπει νὰ εἶναι τὸ νὰ ἐπιγυριρῆσει νὰ μετὰδώσει στὸν ἄνθρωπο — καὶ πιὸ συγκεκριμένα στὸ παιδί — μὲ ὅλα τὰ μέσα καὶ τίς διαδικασίες ἀγωγῆς ποὺ διαθέτει, τὴν ἀλήθειαν, ὅπως αὐτὴ τὴν ἀντιλαμβάνεται, γιὰ τὴν ζωὴ τῶν φύλων. Μ' αὐτὴ τὴν ἀλήθειαν, ποὺ ἡ γνώση της ἐλευθερώνει, θὰ βοηθηθεῖ τὸ παιδί νὰ φτάσει σὲ μιὰ ὀλοκληρωμένη ἀποδοχὴ τοῦ φύλου του καὶ ὅλων τῶν λειτουργιῶν καὶ τῶν ρόλων ποὺ συνεπάγεται ἐνδεχομένως τὸ νὰ εἶναι ἀγόρι ἢ κορίτσι. Θὰ τὸ κάνει δηλαδὴ νὰ νοιώθει ἄνετα γι' αὐτὸ ποὺ εἶναι.

Στὴ συνέχεια θὰ βοηθηθεῖ ἐπίσης τὸ παιδί νὰ διαμορφώσει τὴ σχέση του μὲ τὸ ἄλλο φύλο ἐμπνέοντας σ' αὐτὸ μιὰ στάση ἀγάπης, ἔτσι ὅπως ὀρίζει τὴν ἀγάπην ἐμπειρικά — ἐνεργητικά — καθορίζοντας μάλιστα καὶ τοὺς δείχτες της — ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στὸ 13ο κεφάλαιο τῆς Α' ἐπιστολῆς του στοὺς Κορινθίους². Ἐὰν ἡ ἀγάπη εἶναι γιὰ κάθε χριστιανὸ τὸ μοναδικὸ πρᾶγμα ποὺ ὀφείλει πρὸς τὸν πλησίον του — «μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰμὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους», (Ρωμ. ιγ' 8) — πολὺ περισσότερο ἡ ἀγάπη ἀνήκει στὰ πρόσωπα ἐκεῖνα ποὺ ἡ φυσικὴ ἔλξη τῶν φύλων προδιαθέτει ἀπὸ μὲν τῆς σὲ μιὰ τέτοια στάση ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη ὁμῶς αὖ-

τὴ μαθαίγεται. Ἡ μαθητεία της περνᾷ ἀπὸ διαφορὰς φάσεις καὶ στάδια. Ἀσφαλῶς διαφέρουν καὶ οἱ στόχοι καὶ οἱ τρόποι ἀγωγῆς ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία ποὺ βρίσκεται τὸ παιδί καὶ ὁ ἔφημος.

Προϋπόθεση ὅμως γι' αὐτὴ τὴν ἀγωγή τῆς ἀγάπης εἶναι καὶ ἕνα κλίμα ἀγάπης, μέσα στὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ἐπιτελεῖται αὐτὴ ἡ ἀγωγή. Πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ προετοιμάξεις κάποιον ἢ κάποια γιὰ τὸ μυστήριο τῆς ἀγάπης, ἔστω κι ἂν ἡ τέλεσή του τοποθετεῖται στὸ μακρινὸ μέλλον, χωρὶς νὰ τὸν διαπαιδαγωγεῖς «ἐν ἀγάπῃ»; Μόνο μέσα σ' ἕνα τέτοιο κλίμα θὰ μπορέσει νὰ φέρει καρποὺς ἡ ἀγωγή, ποὺ θὰ ἔχει ὡς στόχο τῆς μιὰ ιδιαίτερη διάσταση καὶ πτυχὴ αὐτῆς τῆς ἀγάπης. Κι ἐδῶ ἐννοῶ τὴ γενετήσια ὀρμὴ, τὴν ἐρωτικὴ ἐπιθυμία, ποὺ ὠθεῖ στὴν πραγμάτωση τῆς μιᾶς σάρκα, τῆς ἔνσαρκης ἀγάπης μὲ τὸ ἄλλο φύλο. Αὐτὸ νοσημὲν ἡ ἐρωτικὴ αὐτὴ ὀρμὴ μπορεῖ νὰ λειτουργεῖ ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε προσωρινή ἢ ὀριστικὴ δέσμευση μὲ πρόσωπα. Ἀνεξάρτητα ἀκόμα καὶ ἀπὸ πρόσωπα, ἢ νὰ κατευθύνεται σὲ ἀντικείμενα ἑτερόκλητα καὶ πολὺπλευρα. Ἐν τὰ γ μὲν ἡ στὰ πλαίσια τῆς πολὺπλευρῆς προετοιμασίας γιὰ τὴν ἀγάπην ποὺ ἀναφέραμε πιὸ πάνω, ἡ ἐρωτικὴ ὀρμὴ καὶ ἐπιθυμία εἶναι δυνατὸ νὰ μπεῖ στὸ δρόμο τῆς τελικῆς πραγμάτωσής της μόνον ὅταν μαθητεύσει καὶ διαπαιδαγωγηθεῖ σύμφωνα μὲ τίς ἀρχὲς μιᾶς ἀγωγῆς τῆς «σωφροσύνης».

3. ... μὲ σωφροσύνη

Ἐδῶ εἶναι χρήσιμο νομίζω νὰ ὀρῖσομε τὴν ἐννοιά της. Δὲν ὀρίζω τὴ σωφροσύνη ὡς ἀποχή, ἐγκράτεια, ποὺ τὸ ἀντίθετό της θὰ ἦταν ἡ ἀκράτεια. Ἡ σωφροσύνη εἶναι κάτι πάρα πάνω, εἶναι μιὰ θετικὴ στάσις καὶ τρόπος ζωῆς σύμφωνα μὲ τίς ἀπαιτήσεις τῆς θέσεως ποὺ ὀρι-

σκεσαι· σὲ ὀδηγεῖ νὰ ἐνεργεῖς καὶ νὰ χαίρεσαι τὴ ζωὴ σου σύμφωνα μὲ τοὺς

2. Α' Κορ. ιβ' 31 - ιδ' 1, κυρίως στοὺς στίχους 4 - 8. Βλ. Ἀλ. Μ. Σταυροπούλου, «Ποιμαντικὴ προετοιμασία τῶν μελλονύμφων», Ἀθήναι 1971, σ. 105.

κανόνες, που προσιδιάζουν στην κατάσταση ζωής που βρίσκεσαι σε συνδυασμό πάντα με την ικανότητα να διακρίνεις καταστάσεις, πρόσωπα και πράγματα (άρετη της διακρίσεως).

Είναι χαρακτηριστικό για το θέμα που συζητάμε ότι ως σωφροσύνη χαρακτηρίζεται συνήθως η ζωή του μοναχού, που επιφανειακά μόνο μιλώντας μπορεί κάποιος να την όρισει σαν αποχή από τις γενετήσιες σχέσεις ή ουσία της μοναχικής ζωής δεν έγκειται σ' αυτήν την αποχή, την έξωτερική παρθενία. Ο αληθινός μοναχός απέχει βέβαια, δεν δεσμεύεται, για να δοθεί όμως απεριόπιστα και με όλη του την αγαπητική όρμη στο κατ' έξοχήν αντικείμενο αγάπης, που είναι γι' αυτόν ο Θεός, και να είναι επίσης στη διάθεση των ανθρώπων. Στην παραβολή των δέκα παρθένων κλείνεται ή πόρτα στις πέντε όχι γιατί δεν ήσαν παρθένες, αλλά γιατί ήσαν μωρές και τους έλειπε το λάδι. Οι μοναχοί και ιδιαίτερα οι μυστικοί χρησιμοποιούν έρωτική γλώσσα³.

Ήλλά ως σωφροσύνη χαρακτηρίζεται και η γενετήσια σχέση, ή ιδι-

αιτερη όμιλία του άνδρα με τη γυναίκα στο γάμο: «την μετά της μονίμου γαμετής όμιλίαν σωφροσύνην λέγω» (Παφνούτιος)⁴. Σωφροσύνη λοιπόν είναι ή συνετή και σύμφωνα με τη ζωή που ζεις χρήση της έρωτικής σου όρμης. Η μορφή της όρίζεται ανάλογα. Διατηρεί κατεξοχήν τη θέση της και σε μιá σχέση αγάπης μέσα στο γάμο.

Η έρωτική όρμη είναι αυτή που προσεγγίζει τα δύο φύλα. Και δεν είναι ασφαλώς μία έφεύρεση του ανθρώπου ή του διαβόλου. Ο έρως Χρυσόστομος, μεγάλος πατέρας της Έκκλησίας, είναι κατηγορηματικός όταν λέει: «ο υ κ έ σ τ ι τ ο υ τ ο ά ν θ ρ ώ π ι ο ν , ά λ λ ' ο θ ε ό ς τ ο υ ς έ ρ ω τ α ς τ ο υ τ ο υ ς έ γ κ α τ έ σ π ε ι ρ ε ς»⁵. Αυτόν τον έρωτα μάλιστα ο ίδιος ο Χρυσόστομος χρησιμοποιεί μαζί βέβαια με άλλους τρόπους, σαν παιδαγωγικό μέσο για να συγκρατήσει τους νέους από προγαμιαίες σχέσεις⁶. Σαν καρπό μάλιστα της σωφροσύνης πριν από το γάμο αναφέρει ότι «και οι έρωτες θερμότεροι, και ή εύνοια γνησιότερα και ή φιλία άκριδεστέρα γίνεται»⁷.

4. Άγωγή διά βίου

Είναι καταπληκτικό πώς ή Έκκλησία δέχεται αυτό τον έρωτα, την κλίση, την αγάπη του ένός φύλου προς το άλλο. Τήν υποδέχεται μάλιστα και τη θεωρεί σαν θεμελιώδες συστατικό του γάμου. Είναι ένδεικτικό ότι προσεύχεται για να αύξηθει και να παρασχεθεί στους μελλονύμ-

φους ή τέλεια αγάπη. Στη συναπτή της άκολουθίας του άρραβώνα, που παλαιότερα δεν έτελειτο μαζί με την άκολουθία του στεφανώματος, όπως συμβαίνει σήμερα, αλλά μεσολαδοϋσε ένα διάστημα χρόνου εύχεται: «ύπέρ του παρασχεθηναι αυτοίς αγάπην τελείαν». Μεταξύ άρραβώ-

3. Π.χ. «Μακάριος, όστις τοιοϋτον προς Θεόν εκτήσατο πόθον, όιον μανικός έραστής προς την έαυτοϋ έρωμένην κέκτηται», Ίωάννου Σιναΐτου, Κλίμαξ, Λόγος Κ', ε', Άθήναι, έκδ. Παπαδημητρίου, 1970, σ. 168α.

4. Ράλλη και Ποτλή, «Σύνταγμα των θεϊών και έρως κανόνων», Άθήναι 1859, τ. ΣΤ', σ. 152.

5. Βλ. Έγκώμιον εις Μάξιμον. Και πε-

ρι του ποιás δει άγεσθαι γυναίκας, 3, PG 51, 230.

6. Βλ. τις παραγράφους 81 και 82 της πραγματείας που αποδίδουν σ' αυτόν, «Περι κενοδοξίας και όπως δει τους γονέας ανατρέφειν τα τέκνα», στις Sources Chretiennes, άρ. 188, έκδ. 1972, σ. 186 - 190 στη Βιβλιοθήκη «Παπύρου», άρ. 96, έκδ. 1940, σ. 92 - 95.

7. Λόγος Α' εις Άναν, PG 54, 642.

νος και γάμου αλλά και σ' ὄλη τους τὴ ζωὴ ἢ ἀγάπη νὰ αὐξάνει και νὰ τελειοῦται: νὰ, ἢ εὐχὴ τῆς Ἐκκλησίας. Σ' αὐτὴ τὴν ἀγάπη ὑπάρχει ἢ εὐφροσύνη τῶν συζύγων, ἢ ἐπάρκεια τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, τὸ ἀνοιγμα πρὸς τὰ παιδιὰ. Σ' αὐτὸ τὸ ὑψηλὸ θίωμα ποὺ καλύπτει ὅλες τὶς ψυχολογικὲς διαστάσεις τοῦ γάμου και τῆς οἰκογένειας προσκαλεῖται νὰ ζήσει τὸ ζευγάρι.

Ἄν προσεγγίσουμε προσεχτικὰ τὸ κείμενο τῆς ἀκολουθίας ποὺ διαδίδεται στὴν τελετὴ τοῦ γάμου, θὰ μείνουμε ἐκπληκτοὶ ἀπὸ τὶς πτυχὲς τῆς ζωῆς τῶν φύλων ποὺ θίγονται σ' αὐτό. Αὐτὸ τὸ κείμενο θὰ τολμοῦσα νὰ ὑποστηρίξω ὅτι εἶναι τὸ κατὰ πλῆκτικώτερο κείμενο ἀγαγῆς τῶν φύλων τόσο γιὰ παιδιὰ ὅσο και γιὰ ἐνηλίκοις. Ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ποὺ ἀφορᾷ τὴ ζωὴ τῶν φύλων ἔπως και σὲ ἄλλα θέματα δὲν θρίσκειται σὲ ἀπρόσιτα και ἀπόκρυφα βιβλία. Προσφέρεται στὸν καθένα μας μέσα ἀπὸ τὴ λατρεία και τὰ κείμενα ποὺ τὴ συνοδεύουν. Ἡ λατρεία εἶναι μιὰ λαϊκὴ — γιὰ ὅλο τὸ λαὸ — κατ' ἑπιμὸρφωση και συγκεκριμένα ἢ ἀκολουθία τοῦ γάμου προσφέρει συνοπτικὰ μὲ λόγια, μὲ εἰκόνες και σύμβολα τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ σέξ και τὸν γάμο. Ἡ συχνότητα μὲ τὴν ὁποία τὴν παρακολουθοῦμε ὡς προσκεκλημένοι, θὰ βοηθοῦσε νὰ ἐμπεδώναμε αὐτὲς τὶς ἀ-

λήθειες μικροὶ και μεγάλοι. Δυστυχῶς ὁ τρόπος τελείσεως και ἢ γλώσσα τῆς, ἔχει ἀπόλυτα κατανοητὴ γιὰ τὸ λαὸ, περιορίζει, ἢ και ἀποκρύπτει τὴ διαφάνεια τῶν νοημάτων και τῶν εἰκόνων. Σὰν ἐπισφράγισμα θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, ὅτι στὴν ἀκολουθία δὲν ὑπάρχει καχυποψία γιὰ τὸ σέξ ἀλλὰ τιμὴ και σεβασμὸς, γιὰτι ξέρει ὅτι οἱ σύζυγοι ἀποτελοῦν τύπον ἄλλου πράγματος, ἀκόμα και στὴ συνουσία ποὺ οἱ δύο συνέρχονται, γιὰ νὰ γίνουν ἓνα, ἀποτελοῦν εἰκόνα αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ, σύμφωνα μὲ τὸν ὑψηλὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ ἱ. Χρυσόστομου⁸.

Ἐνα τέτοιο ὑψηλὸ φρόνημα και ἐκτίμηση γιὰ τὸ γάμο μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει τὴν καλύτερη βάση γιὰ μιὰ σωστὴ σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγηση τοῦ παιδιοῦ. Ἄν οἱ σχέσεις αὐτὲς διώνονται ἀπὸ τοὺς γονεῖς μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, τὸ παιδί θὰ ἀνθήσει σ' ἓνα κόσμο, ποὺ οἱ γονεῖς του ζοῦν ὁμορφα αὐτὴ τὴ σχέση και χαίρονται ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἀδιδάσθητα τὸ διαπαιδαγωγοῦν, γιὰ νὰ μπορέσει κι' αὐτὸ μὲ τὴ σειρά του, ὅταν ἔλθει ὁ χρόνος νὰ ζήσει μιὰ ὁμορφή σεξουαλικὴ σχέση και νὰ ἀναφωνήσει σὰν τὸν ποιητὴ: «ἀγάπη, ποῦναι ἢ ἐκκλησιά σου, βαρέθηκα πιά στὰ μετόχια»...

8. «Ὅταν δὲ συνίωσιν οὐκ εἰκόνα ἄψυχον, οὐδὲ εἰκόνα τινὸς τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' αὐτοῦ ποιοῦντες τοῦ Θεοῦ», εἰς Κολ. ὁμιλία 12, 5, PG 62, 387.